

Lausuntopyyntö: Luonnos hallituksen esitykseksi laiksi lapsen erityisestä suojelusta ja siihen liittyviksi laeiksi

Sosiaali- ja terveysministeriö on pyytänyt lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi lapsen erityisestä suojelusta ja siihen liittyviksi laeiksi.

Esityksessä ehdotetaan annettavaksi uusi laki lapsen erityisestä suojelusta. Nykyinen lastensuojelulaki kumottaisiin. Lisäksi esityksessä muutettaisiin sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annettua lakia, oppilas- ja opiskeluhuollosta annettua lakia, terveydenhuoltolakia sekä lakia lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä. Lisäksi esitys sisältää teknisluonteisia muutoksia useisiin muihin lakeihin.

Pääministeri Petteri Orpon hallitus uudistaa lastensuojelulainsäädännön. Tämä esitys toteuttaa uudistamisen toista vaihetta. Esitys kytkeytyy samanaikaisesti eduskunnalle annettavaan hallituksen esitykseen eduskunnalle laiksi sosiaalihuoltolain muuttamisesta sekä siihen liittyviksi laeiksi (VN/35729/2023). Suomenkielinen esitysluonnos on lausuttavana Lausuntopalvelussa 29.5.2026 asti ja ruotsinkielinen 1.6.2026 asti. Sosiaalihuoltolaissa säädettäisiin jatkossa uudesta lapsiperhepalvelusta ja jatkossa osaa nykyisestä lastensuojelun avohuollon tukitoimista toteutettaisiin lapsiperhepalveluna. Muutoksilla edistetään hallitusohjelman mukaista varhaista tukea, moniammatillista lapsiperhetyötä ja lastensuojelun avopalveluja painottavaa palvelurakennetta.

Tällä esityksellä nykyinen lastensuojelulain rakenne ja sääntely selkiytettäisiin kokonaisuutena. Lastensuojelun asiakkuuden alkamista sekä huostaanoton ja sijaishuollon järjestämiseen velvoittavaa sääntelyä muutettaisiin. Tavoitteena on selkiyttää sosiaalihuoltolain ja lastensuojelulain välistä rajapintaa sekä hallitusohjelman mukaisesti tukea hyvinvointialueita uudistamaan palvelujaan perustuen palvelujen tarkoituksenmukaiseen porrastukseen sekä siirtämään painopistettä perustasolle. Esityksellä myös kevennettäisiin lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän velvoitteita sekä mahdollistettaisiin lastensuojelulaitosten nykyistä joustavampi henkilöstön käyttö. Esityksellä mahdollistettaisiin turvahenkilöiden käyttö lastensuojelulaitoksissa sekä selkiytettäisiin Suomen viranomaisten toimivaltaa eräissä rajat ylittävissä tilanteissa. Lisäksi uudistettaisiin lastensuojelun edunvalvontaa koskevaa sääntelyä. Esitykseen sisältyy myös ehdotus lisärahoituksesta tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen (TUVA) turvaamiseksi yksityisissä koulukodeissa ja Valtion koulukodeissa.

Ammattiliitto Pro on tutustunut hallituksen esitykseen ja kiittää mahdollisuudesta lausua siitä. Pro tarkastelee esitystä erityisesti henkilöstön näkökulmasta.

1. Onko ehdotus kokonaisuudessaan kannatettava?

Ei kantaa

2. Vastaavatko ehdotukset esityksen tavoitteita?

Ei kantaa

Esityksen tavoitteita palvelurakenteen selkeyttämistä, varhaisen tuen vahvistamista, perustason palveluihin siirtyvää painopistettä sekä tarvittavien palveluiden tarjoamista matalalla kynnyksellä ennen lastensuojelun asiakkuuden alkamista voidaan lähtökohtaisesti pitää kannatettavina. Ammattiliitto Pro pitää kuitenkin keskeisenä huolena sitä, miten esitykseen liittyvät säästötoimenpiteet vaikuttavat näiden tavoitteiden käytännön toteutumiseen. Esityksessä todetaan, että ”Esityksen taloudelliset vaikutukset muodostuvat

muutoksista lastensuojelulaitosten henkilöstömitoitusta koskevaan nykyiseen sääntelyyn sekä päivystystilanteisiin liittyvästä uudesta säädösehdotuksesta.” Pro painottaa, että mikäli palveluihin ei samanaikaisesti varmisteta riittäviä resursseja ja osaamista, on olemassa riski, että uudistuksen tavoitteet jäävät toteutumatta.

Ammattiliitto Pro kantaa huolta siitä, että säästötoimenpiteet voivat heijastua lastensuojelun asiakkaiden palvelujen tasoon ja saatavuuteen. Lisäksi esitykseen liittyy riski, että huostaanottojen ajoitukseen voi kohdistua paineita esimerkiksi laitoshoidon kustannuksista johtuen. Pro korostaa, että toimeenpanossa tulee huolehtia siitä, että kustannustekijät eivät vaikuta lapsen edun ensisijaiseen toteutumiseen

6. Onko ehdotus lapsen asioista vastaavaa sosiaalityöntekijää koskevan asiakasmitoituksen joustavoittamisesta mielestänne kannatettava?

Ei

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

Lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän enimmäisasiakasmäärää koskeva sääntely tuli voimaan vuonna 2022 ja sitä on asteittain tiukennettu siten, että vuodesta 2024 lähtien yhdellä sosiaalityöntekijällä saa olla enintään 30 lasta vastuullaan. Sääntelyn tavoitteena oli vahvistaa lapsen oikeuksien toteutumista, turvata lastensuojelutyön laatu sekä vähentää sosiaalityöntekijöiden kuormitusta. Seurannan perusteella mitoituksen on todettu tuoneen myönteisiä vaikutuksia: työntekijöillä on ollut enemmän aikaa lapsen kohtaamiseen, työ on muuttunut suunnitelmallisemmaksi ja tukitoimet ovat voineet kohdentua harkitummin.

Nyt esityksessä ehdotetaan, että enimmäisasiakasmäärää ei muutettaisi, mutta siitä voitaisiin poikkeustilanteissa tilapäisesti ylittää, mikäli se olisi välttämätöntä lapsen edun turvaamiseksi. Muutoksen tavoitteena on lisätä joustavuutta hyvinvointialueiden toimintaan.

Ammattiliitto Pro suhtautuu varauksellisesti ehdotettuun asiakasmitoituksen joustavoittamiseen. Vaikka yksittäistilanteissa jousto voi olla perusteltua lapsen edun näkökulmasta, muodostaa se riskin käytännössä henkilöstön kuormituksen kasvulle. Pro korostaa, että enimmäisasiakasmäärästä tulee pitää kiinni, ja erityisesti vaativien asiakasryhmien kohdalla on varmistettava, että työntekijöiden työkuorma säilyy hallittavana ja työssä jaksaminen turvataan.

19. Onko ehdotus turvahenkilöä koskevaksi sääntelyksi, jossa turvahenkilön tehtävät ja toimivaltuudet erotetaan selvästi hoito- ja kasvatustehtävistä, mielestänne toimiva?

Ei kantaa

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

Turvahenkilöitä koskevaa ehdotusta voidaan pitää kannatettavana. Henkilöstön turvallisuuden turvaamisessa on ollut merkittäviä puutteita, ja väkivallan uhka on monin paikoin arkipäivää, mikä kuormittaa työntekijöitä sekä fyysisesti että henkisesti. Vaikka työnantajalla on työturvallisuuslain mukainen velvollisuus tunnistaa ja ennaltaehkäistä työssä esiintyviä turvallisuusriskejä, käytännön toimenpiteet eivät ole olleet riittäviä työntekijöiden turvallisuuden varmistamiseksi. Ehdotettu sääntely turvahenkilöiden käytöstä voi parantaa henkilöstön turvallisuutta, ja työolosuhteita sekä vahvistaa alan veto- ja pitovoimaa.

23. Lausuntopalaute ehdotuksesta koskien lisärahoitusta tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen (TUVA) turvaamiseksi yksityisissä koulukodeissa ja Valtion koulukodeissa: Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita TUVA-koulutuksen rahoitusta koskevasta säännöksestä ja sen vaikutuksista.

Esityksessä ehdotetaan lisärahoitusta TUVA-koulutuksen turvaamiseksi koulukodeissa. Ammattiliitto Pro pitää asiakkaiden koulutuksen turvaamista ja kehittämistä erittäin tärkeänä, sillä lastensuojelulaitoksiin sijoitettujen nuorten koulutausta on usein puutteellinen ja opinnot keskeytyneet. Tämän asiakasryhmän koulutuspolkujen tukeminen sekä tutkinnon suorittamisen mahdollistaminen esimerkiksi TUVA-koulutuksen kautta on kannatettavaa. Pro kuitenkin korostaa, että uudistuksen toimeenpanossa on kiinnitettävä erityistä huomiota siihen, että koulutusratkaisut ovat aidosti saavutettavia ja vastaavat sijoitettujen nuorten tarpeita sekä tukevat tutkintojen suorittamista.

24. Antaako esitysluonnos riittävän ja oikean kuvan lakiehdotuksen taloudellisista vaikutuksista?

Esityksen vaikutusten arviointi jää puutteelliseksi useiden keskeisten osa-alueiden osalta. Erityisesti Lupa- ja valvontaviraston (LVV) resurssien riittävyttä sekä uudistuksesta aiheutuvia kustannusvaikutuksia ei ole arvioitu riittävän kattavasti. Puutteellinen arviointi vaikeuttaa uudistuksen kokonaisvaikutusten hahmottamista ja heikentää mahdollisuuksia varmistaa, että valvontatehtävät voidaan toteuttaa asianmukaisesti ja riittävin resurssein. Pro korostaa, että vaikutusarviointia tulee täydentää erityisesti viranomaisresurssien ja kustannusten osalta jatkovalmistelussa.

26. Antaako esitysluonnos riittävän ja oikean kuvan lakiehdotuksen muista vaikutuksista?

Esityksen vaikutusarvioinneissa todetaan, että ”Muuttuviksi ehdotetuilla lastensuojelulaitosmitoituksilla saattaa olla vaikutuksia Lupa- ja valvontaviraston toimintaan rekisteröintimenettelyjen ja henkilöstömitoituksen valvonnan osalta. Ehdotetut joustomahdollisuudet todennäköisesti muuttaisivat nykytilaa ja sillä voi olla suoria vaikutuksia valvontaan ja mitoituksen toteutumisen seurantaan.” Ammattiliitto Pro pitää merkittävänä puutteena sitä, ettei näitä vaikutuksia valvovaan viranomaiseen ole arvioitu esityksessä tätä täsmällisemmin. Pro katsoo, että esityksessä tulee vähintään skenaariopohjaisesti arvioida uudistuksen vaikutuksia valvonnan laajuuteen ja kuormitukseen. Lisäksi on varmistettava, että valvovalla viranomaisella on käytettävissään riittävät resurssit, ja resurssitarpeet on kyettävä arvioimaan ja huomioimaan jo valmisteluvaiheessa.

Lisäksi esityksessä on tunnistettava henkilöstön muuttuvat osaamistarpeet ja varattava riittävät resurssit osaamisen kehittämiseen.

Ammattiliitto Pro kiinnittää huomiota siihen, että valtionhallintoon ja virastoihin kohdistuneet leikkaukset ovat lisänneet henkilöstön kuormitusta laajasti myös sosiaali- ja terveystalouden tehtävissä. Henkilöstö on monin paikoin jo nyt kuormittunut, mikä korostaa tarvetta huolehtia työoloista, riittävästä resursoinnista ja osaamisen tukemisesta. Pro korostaa, että alan veto- ja pitovoiman vahvistaminen on keskeistä, jotta julkiset palvelut voidaan turvata myös tulevaisuudessa. Tämä edellyttää ennakoivaa henkilöstöpolitiikkaa, työhyvinvoinnin tukemista sekä sitä, että uudistuksia toteutettaessa henkilöstön asema ja jaksaminen huomioidaan systemaattisesti.

27. Vapaamuotoiset huomiot

Henkilöstömitoituksen osalta valtion koulukodeissa on tunnistettu haasteita erityisesti yöaikaisen hoito- ja kasvatushenkilöstön mitoituksen ja pätevyysvaatimusten toteutumisessa. Pro korostaa, että haasteet tämän osalta tulee ottaa vakavasti ja niihin on haettava ratkaisua.

Ammattiliitto Pro

Minea Pyykönen
Johtaja